13/08/2020

Στις Παναγίες του Πόντου

/ Ορθόδοξες Προβολές

Μεγάλη θρησκευτική πανήγυρις εἰς τὸ χωρίον Λάλογλη (περιφ. Κάρς).
Εἰς τὴν πανήγυριν αὐτὴν προσήρχοντο προσκυνηταὶ ἀπὸ ὅλα τὰ χωρία ὁλοκλήρου τοῦ Καυκάσου τὴν 15ην Αὐγούστου ἑορτὴν τῆς Παναγίας. Χοροὶ τοπικοὶ ποντιακοὶ ἐχορεύοντο ἀπὸ μεγάλας ὁμάδας μὲ τὰ ἀνάλογα ὄργανα.

Αναμφίβολα, το μεγαλύτερο και πιο σημαντικό προσκύνημα σε όλο τον Πόντο την ημέρα του Δεκαπενταύγουστου ήταν η Παναγία Σουμελά, η οποία παραμένει το σύμβολο του ποντιακού ελληνισμού. Ωστόσο πολλές ήταν οι μονές στον Πόντο που πανηγύριζαν το Πάσχα του καλοκαιριού.

Ένα από τα αρχαιότερα μοναστήρια, που αποτελούσε και παμποντιακό προσκύνημα, ήταν η Παναγία η Σταυροπηγιανή, της Γαράσαρης ή Καγιάντιπι (των Βράχων). Σε απόσταση 17 χλμ. από τη Νικόπολη, είναι «κρυμμένη» στη δυτική όψη του λόφου της Αναλήψεως. Στη μονή με τη μοναδική θέα, οι πιστοί ανέβαιναν με τα πόδια προκειμένου να προσκυνήσουν τη θαυματουργή εικόνα της Παναγίας, και να επισκεφθούν το παρεκκλήσι της Αγίας Άννας και τα αγιάσματα.

Ο τελευταίος ηγούμενος, αρχιμανδρίτης Ηλίας Παπαδόπουλος, έφυγε από τη Νικόπολη στις 24 Ιουνίου 1924, μεταφέροντας στην Ελλάδα μέρος των ιερών

κειμηλίων, τα οποία δώρισε στην εκκλησία του χωριού Κορυφή Καβάλας. Κάποια από τα κειμήλια δόθηκαν και στην εκκλησία της Παναγούδας, που χτίστηκε στη συνοικία της Αγίας Παρασκευής Καβάλας.

Φημισμένο προσκύνημα της Κερασούντας ήταν η Παναγία Πρασάρεως, κοντά στο χωριό Πράσαρη (τουρκικά: Hisarköy). Το μοναστήρι γιόρταζε τέσσερις φορές το χρόνο, στις 6 και 15 Αυγούστου, στις 14 Σεπτεμβρίου και της Ζωοδόχου Πηγής. Κοντά στο χωριό, πάνω σε απότομο και οχυρωμένο βράχο, υπήρχε προσκύνημα, ενώ λίγο πιο κάτω ιδρύθηκε εκκλησία στο όνομα της Θεοτόκου.

Από το 1910 έως το 1914 λειτούργησε το ονομαστό Ιεροδιδασκαλείο Πρασάρεως, χτισμένο στα όρια της μονής. Διδάσκοντες ήταν διακεκριμένοι καθηγητές, οι δε μαθητές έμπαιναν μετά από δύσκολες εξετάσεις και πλήρωναν ετήσια δίδακτρα 10 χρυσές λίρες. Δεύτερος και τελευταίος διευθυντής της Σχολής ήταν ο Άνθιμος Παπαδόπουλος.

Στο νομό Αργυρούπολης, στην περιφέρεια Κιουρτούν (τουρκικά: Kürtün), στην κώμη Κάτω Σιμικλή (τουρκικά: Yaylali), τον Δεκαπενταύγουστο πανηγύρισε η γυναικεία μονή του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Σιμικλής. Ιδρύθηκε το 1897 από δύο γυναίκες, και είχε συνδέσει το όνομά της με θαύματα.

Σε όλη την επαρχία της Αργυρούπολης ξακουστό για το πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου ήταν ένα μικρό παρεκκλήσι αφιερωμένο στην Παναγία την Αερεμίτ’σα (Ερημίτισσα). Ήταν χτισμένο ψηλά, με πανέμορφη θέα· το Λιβάδι απλώνονταν στα «πόδια» της και η Ίμερα απέναντι της. Στο βάθος ξεχώριζαν οι πιο ψηλές συνοικίες της Κρώμνης.

Ένα από τα πιο γνωστά μοναστήρια στην περιοχή της Αμάσειας ήταν η μονή της Παναγίας στα νοτιοδυτικά του χωριού (Γ)κιουμούς Ματέν (τουρκικά: Gümüş Maden), σε μαγευτική τοποθεσία πάνω από την κοιλάδα Τζατ. Κάθε χρόνο στις 15 Αυγούστου συγκέντρωνε πλήθος κόσμου, αφού εκτός από τους μεταλλωρύχους και τις οικογένειές τους, στην περιοχή έφταναν Έλληνες από την Μερζιφούντα, την Αμάσεια, το Τσόρουμ και την Υοσγάτη.

Ξακουστή σε όλο το Καρς ήταν η εκκλησία της Παναγίας του Λάλογλη (τουρκικά: Laloglu). Το πανηγύρι που γινόταν εδώ κάθε Δεκαπενταύγουστο υποκαθιστούσε αυτό της Παναγίας Σουμελά· συμμετείχαν Έλληνες από όλα τα χωριά του Καρς και του Αρνταχάν, που έφταναν στο χωριό με κάρα, παϊτόνια και υποζύγια για να εκκλησιαστούν, να συναντηθούν με συγγενείς και φίλους και να χορέψουν ποντιακούς χορούς.

«Εγώ Αρταχανλής είμαι, παιδίν ευλογημένον / ση Λάλογλης την Παναγιάν κερίν

έχω ταγμένον», λέει το ποντιακό δίστιχο.

Τη φημισμένη εικόνα της Παναγίας και τον χρυσοκέντητο επιτάφιο της μονής είχαν μεταφέρει εκεί Έλληνες από τον Πόντο που έφυγαν κυνηγημένοι, με τον ιερέα τους παπά Ιωάννη Κοσκοσίδη και τον Χατζηπάνο. Μετά το 1914, οι κάτοικοι της Λάλογλης έφεραν την εικόνα, τον επιτάφιο και τα ψαλτήρια στο Μεσονήσι Φλώρινας.

Ο χιλιοτραγουδισμένος Αεσέρτς, η κορυφή του όρους που ταυτίζεται με το όρος Θήχης του Ξενοφώντα, της οροσειράς του Παρυάδρη στην περιοχή Σταυρίν, «φιλοξενούσε» το παρεκκλήσι της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Σύμφωνα με τη λαϊκή παράδοση ο σωρός λίθων που εντοπίστηκε στην κορυφή προέρχεται από το «μεγάλο κολωνό» που έστησαν οι Μύριοι όταν αντίκρυσαν τον Εύξεινο Πόντο και αναφώνησαν το περίφημο «θάλαττα-θάλαττα».

«Εσύ έλα ν’ ας σο Κουλάτ’ κι εγώ έρχουμ’ ας σο Σέλι / έρχουμες κι ανταμώνομε αφκά σον Αεσέρη», προτρέπει το ερωτικό δίστιχο.

Κάθε Δεκαπενταύγουστο γινόταν μεγάλη θρησκευτική πανήγυρη, που σταδιακά εξελίχθηκε σε εμπορική. Στο ξακουστό πανηγύρι του Αεσέρ’ συνέρρεαν πολλές χιλιάδες χριστιανών και μουσουλμάνων από το Σταυρί (όπου ανήκε εκκλησιαστικά και διοικητικά), την Κρώμνη, τη Μούζενα, τη Ματσούκα, την Τραπεζούντα, ακόμα και από την Κωνσταντινούπολη.

Με πληροφορίες από την Εγκυκλοπαίδεια του ποντιακού ελληνισμού (εκδ. Μαλλιάρης-Παιδεία), και από τους ταξιδιωτικούς οδηγούς για τον ανατολικό και το δυτικό Πόντο του Σάββα Καλεντερίδη (εκδ. Ινφογνώμων).